

Εισαγωγή στο Ξενοφώντα

ΒΙΟΣ του ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ

Γέννηση: μεταξύ 431 και 429 π.Χ. στο δήμο της Ερχιάς της Αττικής.

Καταγωγή: γιος του Γρύλλου, εύπορου κτηματία.

Μόρφωση: ως γιος εύπορου Αθηναίου πήρε καλή μόρφωση και διατήρησε σ' όλη του τη ζωή την αγάπη για τα **άλογα** και για την **οργάνωση** και διαχείριση ενός **αγροκτήματος**. Υπήρξε μαθητής του Σωκράτη.

Σταδιοδρομία:

1. Υπηρέτησε στο **σώμα των ιππέων**, μαζί με άλλους εύπορους νέους της εποχής του.
2. Έζησε τις περιπέτειες της Αθήνας στα ταραγμένα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου ως την ήττα του 404 π.Χ., την άνοδο των **τριάκοντα τυράννων** στην εξουσία και την αποκατάσταση της **δημοκρατίας** το 403 π.Χ.
3. Συμμετείχε ως **μισθοφόρος** (μετά από προτροπή του φίλου του, Πρόξενου) στο στράτευμα 10.000 μισθοφόρων του **Κύρου** κατά του αδελφού του, Αρταξέρξη Β΄.
4. Μετά τη μάχη στα Κούναξα και το θάνατο του Κύρου (401 π.Χ.) οδήγησε τους Έλληνες μισθοφόρους (τους **Μυρίους**) από τα βάθη της Ασίας στην πατρίδα τους.
5. Παρέμεινε για λίγο στη Θράκη ως **μισθοφόρος** του βασιλιά **Σεύθη** των Οδρυσών.
6. Ως έμπειρος στρατιωτικός, ήλθε για πρώτη φορά σε επαφή με τις μονάδες του σπαρτιατικού στρατού στα παράλια της Μ. Ασίας (399 π.Χ.) και **εντυπωσιάστηκε** από την προσωπικότητα του βασιλιά Αγησίλαου, που είχε αναλάβει την ηγεσία τους (396 π.Χ.).
7. **Ακολούθησε** τον Σπαρτιάτη βασιλιά **Αγησίλαο** στη μάχη της **Κορωνείας** (394 π.Χ.) **εναντίον** του ευρύτερου αντισπαρτιατικού συνασπισμού με πρωτοστάτες την **Αθήνα** και τη **Θήβα** → νίκη της Σπάρτης.
8. Συμμετείχε στους επινίκιους πανηγυρισμούς στους Δελφούς ⇒ **εξορία** από την Αθήνα (394 π.Χ.) = αναπόφευκτη και δικαιολογημένη.
9. Εικοσάχρονη παραμονή στον **Σκιλλούντα**, κοντά στην Ολυμπία, μαζί με τη γυναίκα και τους δύο γιους του (Γρύλλο και Διόδωρο) σε κτήμα που του παραχώρησαν οι Σπαρτιάτες μετά από «προξενίαν» (δηλ. προσφορά άδειας διαμονής στη Σπάρτη) → αρχή της **συγγραφικής του δράσης**.
10. Αναγκαστική μετακόμιση (370 π.Χ.) και μακρόχρονη εγκατάσταση στην **Κόρινθο** (μετά από την ανακατάληψη του Σκιλλούντα από τους Ηλείους).

Αρχαία Α΄ Λυκείου

11. Για την αντιμετώπιση του νέου κοινού εχθρού, των Θηβαίων (365 π.Χ.), αναγκαστικά συνασπίστηκαν Αθηναίοι και Σπαρτιάτες ⇒ **άρση του ψηφίσματος για εξορία** του (365 π.Χ.) – ανάκληση στην πατρίδα.
12. **Επιστροφή** στην Αθήνα (αβέβαιος ο χρόνος): οι γιοι του υπηρέτησαν στον αθηναϊκό στρατό – ο Γρύλλος σκοτώθηκε πολεμώντας με τους Αθηναίους κατά των Θηβαίων στη μάχη της Μαντινείας (362 π.Χ.)

Θάνατος: σίγουρα μετά το 355 π.Χ. (μάλλον την επόμενη χρονιά).

ΕΡΓΟ – ΙΔΕΕΣ του ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ

Πρότυπα : Σωκράτης (για τις ιδέες και τον τρόπο ζωής του) και Αγησίλαος (για τις ηγετικές ικανότητες και την απλότητα της συμπεριφοράς του).

Ιδέες (για πολιτική και ηθική): φαίνονται στον τρόπο με τον οποίο προβάλλει τις απόψεις της εποχής του για θέματα καθημερινής ζωής, συμπεριφοράς, αγωγής και θεσμών.

☛ Σε όλη την περιπετειώδη ζωή του έμεινε **σταθερός** στις **ιδέες** του και σε **υψηλές αξίες**: θαύμαζε τους θεσμούς, την ιστορία και την πολιτική πρακτική της Σπάρτης· εντούτοις αποδοκίμασε την κατάληψη της Καδμείας, της ακρόπολης της Θήβας, από τους Σπαρτιάτες (382 π.Χ.) και απέδωσε σε θεϊκή τιμωρία την ήττα των μέχρι τότε αήττητων Σπαρτιατών από τους Θηβαίους (επειδή αθέτησαν το λόγο τους και παρέβησαν τους όρκους τους). Παρόλο που **αντιπαθούσε** ό,τι θεωρούσε μειονεκτήματα ή ακρότητες της **αθηναϊκής δημοκρατίας**, με **εντιμότητα** περιέγραψε τις αγκυρότητες του καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων και **καταδίκασε** την **αυθαιρεσία** και την **ανεθικότητα** της εξουσίας.

Ειδολογική κατάταξη έργων του : δεν είναι εύκολη, γιατί ορισμένα έργα του συνδυάζουν γνώρισμα διαφορετικών φιλολογικών ειδών. Ωστόσο, επικρατεί η ακόλουθη διάκριση: **ιστορικά** (εξιστόρηση γεγονότων, προσώπων και θεσμών), **σωκρατικά** (έκθεση απόψεων του μεγάλου φιλοσόφου και δασκάλου) και **διδασκτικά** (οδηγίες – προτάσεις σχετικά με τεχνικά ζητήματα και θεσμούς).

Χρονολογική κατάταξη έργων του: δεν είναι εύκολη. Στηρίζεται σε «εσωτερικές μαρτυρίες» (= αναφορές σε πρόσωπα και γεγονότα που μπορούν να χρονολογηθούν από άλλες πηγές) και στην προσεκτική μελέτη του ύφους του. Πιθανότατα **προηγήθηκαν** τα **ιστορικά** έργα του (όταν οι εντυπώσεις και τα βιώματά του από την ενεργό δράση ήταν ζωηρότερα), **ακολούθησαν** τα **σωκρατικά** (αφού είχε συναντήσει πολλούς «Σωκρατικούς» που είχαν εγκαταλείψει την Αθήνα μετά τη θανάτωση του δασκάλου τους) και **τελευταία** γράφτηκαν τα **διδασκτικά** (όταν σε περασμένη ηλικία ένιωσε την ανάγκη να αφήσει τις γνώσεις και την εμπειρία του σε τεχνικά θέματα και θεσμούς στους νεότερους).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ:

- ☞ **Έλληνικά:** τα γεγονότα (στρατιωτικά και πολιτικά) της περιόδου 411-362 π.Χ.
- ☞ **Αγησίλαος:** βιογραφική έκθεση των **αρετών** του Σπαρτιάτη βασιλιά → το 1^ο ιστορικό εγκώμιο.

Αρχαία Α΄ Λυκείου

- **Λακεδαιμονίων Πολιτεία:** περιγραφή της στρατιωτικής οργάνωσης, των κοινωνικών συνηθειών και της σταθερότητας των θεσμών των Σπαρτιατών.
- **Κύρου Ανάβασις:** η συμμετοχή των «μυρίων», των 10.000 Ελλήνων μισθοφόρων, στην εκστρατεία του Κύρου κατά του αδελφού του, Αρταξέρξη Β΄, και η περιπετειώδης περιπλάνησή τους → το παλιότερο σωζόμενο δείγμα απομνημονευμάτων.
- **Κύρου Παιδεία:** συνδυασμός ιστορικών στοιχείων και φανταστικών περιστατικών για τη ζωή του Κύρου του Μεγάλου (εκπαίδευση του ιδανικού ηγέτη και επίδραση του οικογενειακού του περιβάλλοντος)→ η 1^η μυθιστορηματική βιογραφία.

ΣΩΚΡΑΤΙΚΑ:

- **Απολογία Σωκράτους:** ο Σωκράτης αντικρούει την κατηγορία για αθεΐα και προβάλλει την ηθική και τη σοφία του (διαφορετική από αυτήν του Πλάτωνα).
- **Απομνημονεύματα Σωκράτους:** διάλογοι του Σωκράτη που προβάλλουν την ηθική επιρροή του στους άλλους γύρω του.
- **Συμπόσιον:** μια παρέα διασκεδάζει και συζητά με το Σωκράτη για τον έρωτα.
- **Οικονομικός:** ο Ισχόμαχος εκθέτει στο Σωκράτη τις απόψεις του για τη διαχείριση του νοικοκυριού και του αγροκτήματος.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ:

- **Ίέρων:** ο Ιέρωνας (= τύραννος των Συρακουσών) συζητά με τον ποιητή Σιμωνίδα για τη ζωή του τυράννου σε σύγκριση με αυτήν του απλού πολίτη.
- **Πόροι ή Περί Προσόδων:** προτάσεις για την οικονομική εξυγίανση της Αθήνας στα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ.
- **Περί ιππικῆς:** οδηγίες για την καλύτερη δυνατή περιποίηση και χρήση των αλόγων.
- **Ίππαρχικός:** γνώσεις του Ιπάρχου σχετικά με την οργάνωση και θέματα τακτικής του ιππικού.

Ύφος του στα «Ελληνικά»: Παρά τη φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του Θουκυδίδη, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του προκατόχου του. Ωστόσο, με τη σαφήνεια και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, με τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει ικανό «ρεπόρτερ», και με την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια **ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4^{ου} αιώνα π.Χ.** (της ενίσχυσης και εξασθένησης αρχικά της Σπάρτης και μετά της Θήβας, της συνεχώς αυξανόμενης παρέμβασης των Περσών στα ελληνικά πράγματα μέχρι την απόλυτη αποδυνάμωση των ιστορικών ελληνικών πόλεων-κρατών στη μάχη της Μαντινείας το 362 π.Χ.). Η ζωντανή περιγραφή με δραματική ένταση μεμονωμένων σκηνών φτάνει σε κορυφαία επιτεύγματα (όπως η

Αρχαία Α' Λυκείου

θριαμβευτική επιστροφή του Αλκιβιάδη στην Αθήνα, η αναγγελία της πανωλεθρίας του αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς, η κατεδάφιση των μακρών τειχών, η δίκη και εκτέλεση του Θηραμένη, η τραγική αξιοπρέπεια με την οποία οι Σπαρτιάτες έμαθαν τη συμφορά τους στα Λεύκτρα).

Αναγνώριση της συγγραφικής του προσφοράς: με το πέρασμα του χρόνου ολοένα μεγάλωνε.

- ☒ **Αλεξανδρινή εποχή** (3^{ος} – 2^{ος} αι. π.Χ.): οι Αλε-ξανδρινοί φιλόλογοι τον κατέτασσαν σταθερά δίπλα στους μεγάλους ιστορικούς, τον Ηρόδοτο και τον Θουκυδίδη.
- ☒ **Ρωμαϊκή εποχή:** τον ξεχώρισαν από τους ιστο-ρικούς του 4^{ου} αι. π.Χ. και τον θαύμασαν για πολλούς λόγους (σύνδεσή του με τη σωκρατική φιλολογία – απλότητα ύφους του – καθαρότητα νοημάτων – ποικιλία θεμάτων και ενδιαφερόντων του). Για τη γλώσσα του (που προετοιμάζει την «αλεξανδρινή κοινή») τον χαρακτήρισαν «άττικήν μέλισσαν» και «άττικήν μοῦσαν» (όχι απόλυτα θεμελιωμένοι χαρακτηρισμοί).
- ☒ **Αναγέννηση ως σήμερα:** τα δημοφιλέστερα έργα του χρησιμοποιήθηκαν ως διδασκτικά βιβλία:
 - η Κύρον Ανάβασις για το απλό ύφος, τη ζωντάνια της περιγραφής, την έξαρση της πειθαρχίας και της ανάληψης πρωτοβουλίας,
 - τα Απομνημονεύματα Σωκράτους για τα πολλά ανέκδοτα από τη ζωή του μεγάλου φιλοσόφου,
 - ο Αγησίλαος για την προβολή των προσόντων του ιδανικού ηγέτη,
 - η Κύρον Παιδεία για τα παιδαγωγικά και ρομαντικά στοιχεία της.

Έλληνικά Β, 1, 30-32

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
30 Λύσανδρος δέ ἀπήγαγε τάς τε ναῦς καί τούς αἰχμαλώτους καί πάντα τᾶλλα εἰς Λάμψακον, ἔλαβε δέ καί τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καί Φιλοκλέα καί Ἀδείμαντον. Ἦι δ' ἡμέρα κατειργάσατο ταῦτα, ἔπεμψε εἰς Λακεδαιμόνα Θεόπομπον τόν Μιλήσιον ληστήν, ἀπαγγελοῦντα τά γεγονότα, ὃς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε. 31 Μετά δέ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας τούς συμμάχους ἐκέλευσε βουλευέσθαι περί τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ ἐγίνοντο πολλάι κατηγορίαι	30 Ο Λύσανδρος μετέφερε και τα πλοία και τους αιχμαλώτους και όλα τα άλλα (λάφυρα) στη Λάμψακο και συνέλαβε από τους στρατηγούς μεταξύ των άλλων και το Φιλοκλή και τον Αδείμαντο. Την ημέρα μάλιστα κατά την οποία κατόρθωσε αυτά, έστειλε στη Σπάρτη το Θεόπομπο, το Μιλήσιο πειρατή, για να αναγγείλει τα γεγονότα, ο οποίος, αφού έφτασε μετά από τρεις μέρες, (τα) ανακοίνωσε. 31 Μετά από αυτά ο Λύσανδρος, αφού συγκέντρωσε τους συμμάχους, (τους) έδωσε εντολή να ανταλλάξουν απόψεις και να αποφασίσουν για τους αιχμαλώτους. Τότε λοιπόν διατυπώνο-

τῶν Ἀθηναίων, ἃ τε ἤδη παρενενομήκεσαν καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσκειν τῇ ναυμαχίᾳ, ἀποκόπτειν τὴν δεξιάν χεῖρα πάντων τῶν ζωγρηθέντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, κατακρημνίσκειαν πάντας τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν.

32 Ἐλέγετο δέ καὶ ἄλλα πολλά, καὶ ἔδοξεν ἀποκτείνειν τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλήν Ἀδεϊμάντου, ὅτι μόνος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπελάβετο τοῦ ψηφίσματος περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ἡτιάζη μέντοι ὑπὸ τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δέ ἐρωτήσας πρῶτον Φιλοκλέα, ὃς κατεκρήμνισε τοὺς μὲν Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους, τί εἴη ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος παρανομεῖν εἰς Ἑλληνας, ἀπέσφαξεν.

νταν πολλές κατηγορίες εναντίον των Αθηναίων και για εκείνα τα εγκλήματα πολέμου που είχαν ήδη διαπράξει και για ὅσα είχαν αποφασίσει να κάνουν, αν νικούσαν στη ναυμαχία, δηλαδή να αποκόψουν το δεξί χέρι ὁλων ὅσοι θα συλλαμβάνονταν ζωντανοί, και διότι, ὅταν κυρίευσαν δύο τριήρεις, μια ἀπὸ τὴν Κόρινθο και μια ἀπὸ τὴν Ἄνδρο, πέταξαν στη θάλασσα ὁλους τοὺς ἄνδρες ἀπὸ αὐτές. Ο Φιλοκλῆς μάλιστα ἦταν ὁ στρατηγὸς τῶν Αθηναίων, που τοὺς ἐξόντωσε.

32 Λέγονταν βέβαια και ἄλλα πολλά και βγήκε ἡ ἀπόφαση να σκοτώσουν ὅσους αἰχμαλώτους ἦταν Αθηναῖοι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἀδεϊμάντο, γιατί μόνον αὐτὸς σὲν ἐκκλησία τοῦ δήμου ἦταν ἀντίθετος στο ψηφισμα για τὴν ἀποκοπή τῶν χειρῶν· κατηγορήθηκε ὁμως ἀπὸ μερικοὺς ὅτι πρόδωσε τὰ πλοία. Ο Λύσανδρος λοιπὸν, ἀφού ρώτησε πρῶτο το Φιλοκλή, ὁ ὁποῖος πέταξε ἀπὸ τὰ πλοία σὲν θάλασσα τοὺς Ἀνδρίους και τοὺς Κορινθίους, τι τοῦ ἀξίζει να πάθει ἐπειδὴ πρῶτος ἄρχισε να παρανομεῖ σε βάρος τῶν Ελλήνων, τὸν ἐσφαξε.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ

Μεταφορά των Αθηναίων αἰχμαλώτων σὲν Λάμψακο. – Αναγγελία τοῦ θριάμβου σὲν Σπάρτη με το Θεόπομπο.

Σύγκληση συμβουλίου τῶν ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ για τὴν τύχη τῶν αἰχμαλώτων → ἐμπάθεια και ἐκδικητική μανία ⇒ ἐκτέλεση ὁλων τῶν Αθηναίων ἐκτὸς τοῦ Ἀδεϊμάντου – πρῶτο θῦμα ὁ Φιλοκλῆς.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ:

Μετά τὴ ναυμαχία εἶναι ὑποχρεωμένος να ενημερώσει τὴν πατρίδα τοῦ για το ἀποτέλεσμα. Δεν ἀναθέτει τυχαία σε ἓναν πειρατὴ αὐτὴ τὴν ἀποστολή· ὡς ἐμπειροὺς ναυτικός θα φτάσει γρήγορα και με ἀσφάλεια.

Το θέμα τῆς τύχης τῶν αἰχμαλώτων εἶναι ἰδιαίτερα σοβαρό για δύο λόγους: ἀρχικά γιατί εἶναι πολλοί, ἀνάμεσά τοὺς και πολλοί ὀνομαστοί· κι ἐπειτα ἡ ἀτμόσφαιρα διαπνέεται ἀπὸ ἐμπάθεια και ἐκδικητική μανία. Επομένως ὁ Λύσανδρος δε θέλει να ἐπωμιστεῖ μόνος τοῦ τὴ βαρύτερη αὐτὴ ευθύνη. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς το λόγο συγκαλεῖ **πολεμικό συμβούλιο** τῶν συμμάχων τοῦ, για να βγει μια

Αρχαία Α΄ Λυκείου

κοινή απόφαση και να μοιραστεί έτσι η ευθύνη. Επιπλέον, ντύνει τις πράξεις του με μια όψη δημοκρατικότητας, για να παρουσιάσει την προσωπική του απόφαση για την εκτέλεση ως αποτέλεσμα συλλογικής διαδικασίας.

ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ:

Είναι οι **σκληρότεροι κριτές** των **αιχμαλώτων**, γιατί στο πρόσωπό τους βλέπουν όχι τον συντετριμμένο αντίπαλο αλλά τον ιμπεριαλιστή και δυνάστη Αθηναίο· αυτόν που συμπεριφέρθηκε απάνθρωπα σε όσες πόλεις ήταν ουδέτερες ή αποστατούσαν από την Αθηναϊκή συμμαχία. Αυτοί που γνώρισαν την καταπίεση νιώθουν **αγανάκτηση** και **εμπάθεια**. Τώρα που μπορούν να ανταποδώσουν τα ίσα φέρονται και αυτοί σκληρά. Άλλωστε ο πόλεμος διαστρέφει τα ήθη, ανατρέπει τις αξίες, εξορίζει τη λογική και ορίζει το **δίκαιο** του ισχυροτέρου.

ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΣ:

Ακόμη και στο οξυμμένο από πάθη κλίμα του πολέμου υπάρχουν **περιθώρια εκδήλωσης ανθρωπιάς**. Ο Αθηναίος στρατηγός είναι ο μόνος που εξαιρείται από την **ομαδική εκτέλεση** των αιχμαλώτων. Έτσι οι Λακεδαιμόνιοι επιβραβεύουν τη **μετριοπαθή στάση** του στην εκκλησία του δήμου (όταν οι συμπατριώτες του αποφάσισαν την αποκοπή του δεξιού χεριού όσων θα έπιαναν ζωντανούς).

Εντούτοις, η **σωτηρία** του Αδείμαντου στην κοινή γνώμη **προβλήθηκε** ως **αποτέλεσμα προδοσίας** του αθηναϊκού στόλου. Προφανώς έγινε το **εξιλαστήριο θύμα** της τραγικής ήττας. Οι υπεύθυνοι αναζητούσαν άλλοθι, για να γλιτώσουν τις συνέπειες των δικών τους εγκληματικών λαθών και παραλείψεων και να αποκαταστήσουν το όνομά τους στον αθηναϊκό λαό. Επιπλέον, αυτό το λαό θέλησαν έτσι να εμψυχώσουν προς στην επερχόμενη αναμέτρηση.

ΦΙΛΟΚΛΗΣ :

Αυτός **πρότεινε** την **αποκοπή** του **δεξιού χεριού** (ή αντίχειρα – κατά τον Πλούταρχο) των αιχμαλώτων. Αυτός είχε την **κύρια ευθύνη** της **συντριβής** στους Αιγός ποταμούς, καθώς είχε την επιφυλακή όλου του στόλου εκείνη την ημέρα. Μετά την πανωλεθρία τον περίμενε **άδοξος θάνατος**.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε από μία ομόρριζη λέξη, απλή ή σύνθετη, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἀπήγαγεν: απαγωγέας, αγωγήμος, παιδαγωγός, νηπιαγωγείο, αγέλη ...

κατειργάσατο: κατεργασία, εργαστήριο, ακατέργαστος, κατεργάρης ...

ἔπεμψε: πομπός, νηοπομπή, διαπόμπευση, αποδιοπομπαίος ...

συμμάχους: συμμαχία, συμμαχικός, απόμαχος, αμαχητί, μάχιμος ...

κατηγορία: κατήγορος, κατηγορήμα, δικηγορικός, ισηγορία ...

Αρχαία Α΄ Λυκείου

Να αντιστοιχίσετε τα ομόρριζα προς τους ρηματικούς τύπους *βουλεύεσθαι* και *παρενενομήκεσαν* (Α΄ στήλη) ουσιαστικά: *βουλευτής, βούλευσις, βουλευτήριον, παρανόμημα, νομεύς* με την κατηγορία στην οποία ανήκουν (Β΄ στήλη) (μία κατηγορία περισσεύει).

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. <i>βουλευτής</i>	α) ενέργεια ή κατάσταση
2. <i>βούλευσις</i>	β) όργανο ή μέσο ενέργειας
3. <i>παρανόμημα</i>	γ) τύπος
4. <i>νομεύς</i>	δ) αποτέλεσμα ενέργειας
5. <i>βουλευτήριον</i>	ε) πρόσωπο που ενεργεί

Απαντήσεις : 1 ε, 2 α, 3 δ, 4 ε, 5 γ.

2. Να συνδέσετε κάθε λέξη της Α΄ στήλης με την αντώνυμή της στη στήλη Β΄ (δύο στοιχεία της Β΄ στήλης περισσεύουν):

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. <i>ἀφικνοῦμαι</i>	α) <i>νύξ</i>
2. <i>πολύ</i>	β) <i>ἀνάξιος</i>
3. <i>ἡμέρα</i>	γ) <i>ἐναντίος</i>
4. <i>σύμμαχος</i>	δ) <i>ὀλίγον</i>
5. <i>ἄξιος</i>	ε) <i>ἀπέρχομαι</i>
	στ) <i>ἐπάξιος</i>
	ζ) <i>ἔρχομαι</i>

Απαντήσεις : 1. ε, 2. δ, 3. α, 4. γ, 5. β

Έλληνικά Β, 3, 11
16 (μεταφρασμένο)

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ

ΕΚΛΟΓΗ των ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΩΝ αμέσως μετά την κατεδάφιση των μακρών τειχών και των τειχών του Πειραιά με τον όρο τη ΣΥΝΤΑΞΗ των «ΠΑΤΡΙΩΝ ΝΟΜΩΝ» → ΑΣΥΝΕΠΕΙΑ στην ηθική δέσμευση – ΟΛΙΓΩΡΙΑ – ρύθμιση θεσμικών οργάνων της πολιτείας, έλεγχος πολιτικών και διοικητικών θέσεων.

ΔΗΜΑΓΩΓΙΚΗ πολιτική: καταδίκη συκοφαντών (κοινωνικής μαστίγας).

ΠΡΟΔΟΣΙΑ των ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ – ΑΙΤΗΜΑ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΑΠΟ τον ΕΧΘΡΟ: θέλησαν να μεταχειριστούν την πόλη κατά βούληση για το προσωπικό τους συμφέρον → έπεισαν το Λύσανδρο και στη συνέχεια τους εφόρους να τους στείλουν φρουρά κατοχής (με αρμοστή τον Καλλίβιο), την οποία και συντηρούσαν με δημόσια έξοδα, μέχρις ότου να ρυθμίσουν το πολίτευμα.

ΔΟΥΛΟΠΡΕΠΕΙΑ: με τη βία έβγαζαν από τη μέση όχι πια τους αχρείους, αλλά όσους απειλούσαν την ολιγαρχία → ΕΔΡΑΙΩΣΗ στην εξουσία – εξόντωση αντιφρονούντων.

ΚΡΙΤΙΑΣ – ΘΗΡΑΜΕΝΗΣ: Αρχικά φιλικές σχέσεις των πρωταγωνιστών της τυραννίδας – μετά από τόσες ακρότητες και αυθαιρεσίες επήλθε **ρήξη** και τριβές →

ΚΡΙΤΙΑΣ: για λόγους ιδεολογικούς και αντεκδίκησης προχώρησε σε μαζικές εκκαθαρίσεις των πολιτικών αντιπάλων για τη σταθεροποίηση του καθεστώτος (καθώς η τυραννίδα δεν έχει λαϊκή βάση)

≠

ΘΗΡΑΜΕΝΗΣ: διαφωνούσε με τις αθρόες εκκαθαρίσεις· πίστευε πως δεν έπρεπε να σκοτώνουν φιλήσυχους πολίτες, μόνο και μόνο επειδή τύχαιναν κοινωνικής αναγνώρισης, από τη στιγμή που δεν έβλαπταν τους αριστοκρατικούς.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΚΡΙΤΙΑΣ:

Έχει ρεαλιστική ματιά και **πρακτικό** νου, εκπροσωπεί το **σοφιστικό δίκαιο**. Είναι η ψυχή του καθεστώτος, αδίστακτος, αμοραλιστής, **μακιαβελιστής**: θεωρεί πως η πολιτική δε συμβαδίζει με την ηθική· το δίκαιο του ισχυροτέρου υπαγορεύει την ηθική. Με ωμότητα και κυνισμό εδραιώνει την εξουσία του με τη **βία** και το **έγκλημα**, κάτι απόλυτα θεμιτό, καθώς η τυραννίδα είναι εκτροπή του πολιτεύματος (κι ας κυβερνούν τριάντα κι όχι ένας), και άρα δε στηρίζεται στη λαϊκή κυριαρχία.

ΘΗΡΑΜΕΝΗΣ:

Εκπροσωπεί το **θεωρητικό** και **μετριοπαθή** ολιγαρχικό. Γι' αυτόν η σταθεροποίηση του καθεστώτος δε συνεπάγεται **αθρόες εκκαθαρίσεις** και **αδιάκριτη εξόντωση** των **αντιφρονούντων** οι ενάρετοι και φιλήσυχοι δημοκρατικοί πολίτες που απολαμβάνουν την κοινωνική αναγνώριση δεν απειλούν την ολιγαρχική κυριαρχία. Στο σημείο αυτό μάλιστα κάνει και αυτοκριτική· παραδέχεται πως και οι ίδιοι στο παρελθόν ακολούθησαν **φιλολαϊκή** πολιτική, προκειμένου να γίνουν αρεστοί στο πλήθος. Προτιμά μια πολιτική **ευαισθησίας** και **ηθικής**. Θέλει την ολιγαρχία να βοηθά το λαό, απλά χωρίς τη συμμετοχή του τελευταίου. Αντιτίθεται, λοιπόν, στο θέλημα του Κριτία, κάτι όμως που προδικάζει το τέλος του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ σχολ. βιβλίου

1. ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΕΣ του ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ των Τριάκοντα:
 - Δεν τηρούν τον όρο εκλογής τους (σύνταξη νόμων).
 - Συγκροτούν τα θεσμικά όργανα της δημοκρατίας κατά το προσωπικό τους συμφέρον.
 - Μεταχειρίζονται την πόλη κατά βούληση και προς ίδιον όφελος.
 - Στέλνουν τον Αισχίνη και τον Αριστοτέλη στο Λύσανδρο, για να μεσολαβήσει παρασκηνιακά στους εφόρους (δηλ. στον εχθρό) και να τους πείσει να στείλουν φρουρά κατοχής.

Αρχαία Α' Λυκείου

- Συλλαμβάνουν μαζικά όχι μόνο τους δημοκρατικούς αλλά και κάθε αντιφρονούντα, γιατί θεωρούνται απειλή του καθεστώτος.
- Σκοτώνουν πολλούς (κυρίως από αντεκδίκηση).
- Αναγκαστικά προβαίνουν σε αθρόες εκκαθαρίσεις για την εδραίωση της τυραννίδας.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ των Τριάκοντα – ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ:

- ✓ Αθετούν την προϋπόθεση εκλογής τους, δηλ. να συντάξουν και να δημοσιοποιήσουν νόμους, σύμφωνα με τους οποίους θα κυβερνούσαν → χρονοτριβούν, για να κερδίσουν χρόνο μέχρι να εγκατασταθούν για τα καλά στην εξουσία.
- ✓ Εγκαθιστούν στα θεσμικά όργανα της πολιτείας (βουλή των πεντακοσίων και άλλες αρχές) έμπιστους οπαδούς τους → ελέγχουν τα διοικητικά πόστα και εξουδετερώνουν τη λαϊκή αντίδραση.
- ✓ Συλλαμβάνουν και καταδικάζουν σε θάνατο τους συκοφάντες, άρα ανακουφίζουν τους φιλήσυχους πολίτες από αυτή την κοινωνική μαστίγα → με το προσωπίο της φιλολαϊκής πολιτικής και του ήθους εξαπατούν το λαό, για να διευρύνουν τη λαϊκή βάση του καθεστώτος (δημαγωγία, λαϊκισμός).
- ✓ Αναζητούν στήριγμα σε κινήσεις υποτέλειας και προδοσίας: ζητούν από τη Σπάρτη φρουρά κατοχής → αφού δεν έχουν λαϊκό έρεισμα, επιβάλλουν ξενικό ζυγό στην Αθήνα, για να ικανοποιήσουν τα άνομα συμφέροντά τους.
- ✓ Συντηρούν τη σπαρτιατική φρουρά κατοχής (με αρμοστή τον Καλλίβιο) με έξοδα του αθηναϊκού δημοσίου και την υπηρετούν με δουλοπρέπεια → έτσι εξασφαλίζουν την έγκριση και τη βοήθειά της σε κάθε αυθαιρεσία τους.
- ✓ Με τη δύναμη των όπλων προγράφουν αθρόα τους αντιφρονούντες → εξοντώνουν την πιθανότητα αντίδρασης στην απεριόριστη εξουσία τους.
- ✓ Συγκρούονται οι σκληροπυρηνικοί (Κριτίας) με τους μετριοπαθείς ολιγαρχικούς (Θηραμένης) → εξαφανίζουν και εσωτερικές αντιδράσεις, άρα πιθανή κατάρρευση της τυραννίδας από ενδογενή αίτια.

Έλληνικά Β, 3, 50-51

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
50 Ὡς δέ (Θηραμένης) ἐπαύσατο εἰπὼν ταῦτα καὶ ἡ βουλὴ δῆλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνούς ὁ Κριτίας ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ	50 Όταν (ο Θηραμένης) σταμάτησε αφού εἶπε αυτά και η βουλή φανερά τον επιδοκίμασε με φωνές, επειδή κατάλαβε ο Κριτίας ότι, αν επιτρέψει στη βουλή να αποφασίσει με ψηφοφορία γι' αυτόν, θα γλιτώσει, και επειδή αυτό δεν μπόρεσε να το ανε-

βιωτόν ησάμενος, προσελθὼν τοῖς τριάκοντα καὶ διαλεχθεὶς τι ἐξήλθε, καὶ ἐκέλευσε τοὺς ἔχοντας τὰ ἐγχειρίδια ἐπιστῆναι τῇ βουλῇ φανερώς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.

51 Εἰσελθὼν δέ πάλιν εἶπεν· «Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω εἶναι ἔργον προστάτου οἴου δεῖ, ὅς ἂν ὀρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη. Καὶ ἐγώ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γάρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες φασὶν οὐ ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τόν φανερώς λυμαινόμενον τὴν ὀλιγαρχίαν. Ἔστι δέ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις ἀποθνήσκειν μηδένα τῶν μὲν ὄντων ἐν τοῖς τρισχιλίοις ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τοὺς δέ τριάκοντα εἶναι κυρίους θανατοῦν τῶν ἔξω τοῦ καταλόγου. Ἐγώ οὖν, ἔφη, ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου τουτονὶ ἠραμένην, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν».

χτεῖ, αὐτὸς πλησίασε τοὺς τριάκοντα καὶ συζήτησε κάτι μαζί τους, βγήκε ἔξω καὶ διέταξε αὐτοὺς ποὺ εἶχαν τὰ ξιφίδια νὰ σταθοῦν μπροστὰ στους βουλευτὲς (κρατώντας τὰ) φανερά κοντὰ στα δρύινα κιγκλιδώματα (ποὺ χώριζαν τὶς θέσεις τῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὸ χώρο τοῦ ακροατηρίου τῆς βουλῆς).

51 Καὶ αὐτὸς ἦρθε πάλι μέσα, εἶπε: «Ἐγώ, βουλευτὲς, νομίζω ὅτι εἶναι καθήκον κάθε ἀξίου ἡγέτη, ὅταν βλέπει τοὺς φίλους (τοῦ) νὰ εξαπατῶνται, νὰ μὴν το ἐπιτρέπει. Καὶ ἐγώ λοιπὸν αὐτὸ θὰ κάνω. Γιατί καὶ αὐτοὶ ἐδῶ ποὺ ἔχουν σταθεῖ μπροστὰ (στα κιγκλιδώματα) λένε ὅτι δε θὰ μας (το) ἐπιτρέψουν, ἀν ἀφήσουμε ἐλεύθερο ἕναν ἄνδρα ποὺ φανερά καταστρέφει τὴν ὀλιγαρχία. Ορίζεται βέβαια στους νέους νόμους νὰ μὴ θανατώνεται κανένας ἀπὸ ὅσους ἀνήκουν στους τρισχιλίους χωρὶς τὴ δική σας ψήφο, νὰ ἔχουν ὁμῶς οἱ τριάκοντα τὸ δικαίωμα νὰ θανατώνουν ὅσους εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν κατάλογο. Ἐγώ λοιπὸν, εἶπε, διαγράφω ἀπὸ τὸν κατάλογο αὐτὸν ἐδῶ τὸ ἠραμένη με τὴ σύμφωνη γνώμη ὅλων μας (τῶν τριάκοντα). Καὶ αὐτὸν, εἶπε, ἐμεῖς τὸν καταδικάζουμε σὲ θάνατο».

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ

ΠΑΡΩΔΙΑ ΔΙΚΗΣ ΘΗΡΑΜΕΝΗ : Ευνοϊκὴ στάση βουλῆς πρὸς τὸν ἠραμένη ⇒ ἀποκάλυψη ἐπέμβαση ΚΡΙΤΙΑ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΚΡΙΤΙΑΣ:

Ὅταν, μετὰ τὴν ἀπολογία τοῦ ἠραμένη, οἱ βουλευτὲς δείχνουν τὴν ἀθωωτικὴ τους διάθεση πρὸς αὐτόν, ὁ Κριτίας ἐπεμβαίνει ὠμά, γιὰ νὰ ἀνατρέψει τὴν ἀθώωσή του καὶ ἄρα νὰ ἐκβιάσει τὴ δικαστικὴ ἀπόφαση.

Στὰ πλαίσια αὐτὰ **αυθαιρετεῖ** ἀποκάλυπτα. Ἐχει ἤδη **καταργήσει** τὴ μυστικὴ **ψηφοφορία** τῶν δικαστῶν. Προσκαλεῖ στὸν ἱερό χώρο τῆς Δικαιοσύνης νεαροὺς **μαχαιροφόρους**, ποὺ ἐπιδεικνύουν στους βουλευτὲς τὰ ὅπλα τους καὶ τοὺς καθιστοῦν

Αρχαία Α΄ Λυκείου

γνωστό τι τους περιμένει, αν αθώσουν τον κατηγορούμενο. Διακόπτει παράνομα τη δικαστική διαδικασία και παρουσιάζεται ως προστάτης των δικαστών από πιθανή δικαστική πλάνη! Δε διστάζει να διαγράψει το Θηραμένη από τον κατάλογο των τρισχίλιων, χωρίς να σεβαστεί ούτε καν τις αποφάσεις των ίδιων των τριάκοντα. Και αφού προεξοφλεί έτσι το θάνατο του ομοϊδεάτη του, αναγκάζει και τους υπόλοιπους τυράννους αλλά και τους βουλευτές να συνεργήσουν – σιωπηρά και φοβισμένα – στη θανατική καταδίκη ενός αθώου.

Η πρόταξη της προσωπικής αντωνυμίας «ἐγώ» στα λόγια του καταδεικνύει τον πρωταγωνιστικό ρόλο που παίζει ο αδίστακτος Κριτίας στη δίκη (και όχι μόνο σε αυτή), την υπερβολική αυτοπεποίθηση και τον εγωισμό του. Μόνο στο τέλος χρησιμοποιεί **α' πληθυντικό** πρόσωπο, για να προσδώσει κύρος και καθολική ισχύ στη δική του απόφαση, αλλά και για να την παρουσιάσει ως προϊόν συλλογικής ευθύνης.

ΠΑΡΩΔΙΑ ΔΙΚΗΣ:

Καταδεικνύει τη **βαθύτατη, πολιτική και ηθική κρίση** που περνά η Αθήνα αυτό το διάστημα. Καταλύονται οι δημοκρατικοί θεσμοί της πόλης και αλλοιώνεται η σύνθεση των θεσμικών οργάνων της. Το σοβαρότερο, όμως, είναι το ότι υπονομεύονται η στοιχειώδης έννομη τάξη και η διαδικασία στη λήψη δικαστικών αποφάσεων. Ο νόμος δεν είναι στήριγμα και εγγύηση της πολιτικής ζωής, αλλά μέσο τρομοκρατίας. Αλλάζει από στιγμή σε στιγμή, καθώς στόχος του είναι η επιβολή της βούλησης των ισχυρών. Ακόμη και μέσα στον ιερό χώρο της Θέμιδας παραβιάζεται κάθε έννοια ηθικής και δικαίου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να συνδέσετε κάθε λέξη της Α΄ στήλης με τη συνώνυμή της στη στήλη Β΄ (δύο στοιχεία της Β΄ στήλης περισσεύουν):

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. δῆλος	α) δειλός
2. κελεύω	β) φανερός
3. νομίζω	γ) οίομαι
4. φημί	δ) οἶδα
5. γινώσκω	ε) λέγω
	στ) προστάττω
	ζ) αἶρω

Απαντήσεις:

1. β
2. στ
3. γ
4. ε
5. δ

2. Να συνδέσετε τις παρακάτω λέξεις με τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες έχουν ετυμολογική συγγένεια:

επιστάτης: ἐπιστῆναι

απάτη: ἐξαπατωμένους

άνεση: ἀνήσομεν

απολυμαίνω: λυμαινόμενον

αλοιφή: ἐξαλείφω

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

20 Κλεόκριτος δέ ο κήρυξ τῶν μυστῶν, ὧν μάλ' εὐφω-
νος, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν·
«Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐ-
ξελαύνετε; τί βούλεσθε
ἀποκτεῖναι; Ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς ἐ-
ποιήσαμεν οὐδέν κακόν μέν
πώποτε, μετεσχέκαμεν δέ ὑμῖν καί
τῶν σεμνοτάτων ἱερῶν καί θυσῶν
καί τῶν καλλίστων ἐορτῶν καί
γεγενήμεθα συγχορευταί καί
συμφοιτηταί καί συστρατιῶται,
καί μεθ' ὑμῶν πολλά κεκινδύ-
νεύκαμεν καί κατά γῆν καί κατά
θάλατταν ὑπέρ τῆς κοινῆς
ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καί
ἐλευθερίας.

21 Πρὸς θεῶν πατρῶν καί
μητρῶν καί συγγενείας καί
κηδεστίας καί ἐταιρίας, πολλοί γάρ
(ἡμῶν) κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις
πάντων τούτων, αἰδούμενοι καί
θεοὺς καί ἀνθρώπους παύσασθε
ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καί
μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις
τριάκοντα, οἱ ἰδίων κερδέων ἕνεκα
ἐν ὁκτῷ μηνσὶν ἀπεκτόνασιν
ὀλίγου δεῖν πλείους Ἀθηναίων ἢ
(ἐκτόνασι) πάντες Πελοποννήσιοι
πολεμοῦντες δέκα ἔτη.

22 Ἐξόν δ' ἡμῖν
πολιτεύεσθαι ἐν εἰρήνῃ, οὗτοι
ἀρέχουσι τὸν αἰσχιστόν τε πάντων
καί χαλεπώτατον καί ἀνοσιώτατον
καί ἔχθιστον καί θεοῖς καί
ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς
ἀλλήλους. Ἄλλ' ἐπίστασθε εὖ γε
μέντοι ὅτι καί ἔστιν οὗς τῶν νῦν
ἀποθανόντων ὑφ' ἡμῶν οὐ μόνον
ὑμεῖς ἀλλὰ καί ἡμεῖς κατε-
δακρύσαμεν πολλά».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

20 Τότε ο Κλεόκριτος, ο
κήρυκας τῶν μυημένων στα Ελ-
ευσίνια μυστήρια, ο οποίος είχε πολύ
δυνατή φωνή, αφού επέβαλε
σιωπή, εἶπε: «Συμπολίτες, γιατί μας
διώχνετε; Γιατί θέλετε να (μας)
σκοτώσετε; Εμεῖς βέβαια δε σας
κάναμε κανένα κακό ποτέ ως τώρα,
αντίθετα λάβαμε μέρος μαζί μ' εσάς
στις πιο σοβαρές ιεροτελεστίες και
στις θυσίες και στις λαμπρότερες
γιορτές, και υπήρξαμε συγχορευτές
και συμφοιτητές και συστρατιώτες
και μαζί σας περάσαμε πολλούς
κινδύνους και στη στεριά και στη
θάλασσα για χάρη της κοινῆς και
τῶν δυο μας σωτηρίας και
ἐλευθερίας.

21 Στο ὄνομα τῶν θεῶν, τῶν
πατέρων και τῶν μητέρων μας, της
συγγένειας ἐξ αἵματος και ἐξ
αγχιστείας και της πολιτικῆς φιλίας
μας – γιατί πολλοί ἀπὸ ἐμᾶς συμ-
μετέχουμε μεταξύ μας σε ὅλα αὐτά –
σεβόμενοι και θεοὺς και ἀνθρώπους,
σταματήστε να ζημιώνετε την
πατρίδα και μην υπακούτε στους
ανοσιότατους Τριάκοντα, γιατί αὐτοί
για το προσωπικό τους κέρδος μέσα
σε οκτὼ μήνες ἔχουν σκοτώσει
σχεδόν περισσότερους Ἀθηναίους
ἀπ' ὅσους (σκότωσαν) ὅλοι οι Πελο-
ποννήσιοι πολεμώντας δέκα χρόνια.

22 Και ἐνὼ ἦταν δυνατό σ' ἐμᾶς να
ζοῦμε εἰρηνικά ως πολῖτες, αὐτοί
προκάλεσαν τον πιο αἰσχρό ἀπ'
ὅλους και φοβερό και ἀνόσιο και
μισητό και σε θεοὺς και σε
ἀνθρώπους ἐμφύλιο πόλεμο. Ὅμως
να ξέρετε καλά ὅτι και για μερικούς
ἀπὸ αὐτοὺς που τώρα σκοτώθηκαν
ἀπὸ ἐμᾶς ὄχι μόνο εσεῖς ἀλλὰ και
εμεῖς χύσαμε πολλά δάκρυα».

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ του κήρυκα ΚΛΕΟΚΡΙΤΟΥ

- ⊗ ΠΡΟΟΙΜΙΟ: προτροπές στους αντιπάλους.
- ⊗ ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ: έκκληση για συμφιλίωση → μνεία στους κοινούς δεσμούς σε καιρό ειρήνης – επίκληση για παύση της αδικοπραγίας και για καθαίρεση των τυράννων στο όνομα ιερών και οσίων – αναφορά στις συμφορές που προκάλεσαν οι Τριάκοντα και στα δεινά του εμφυλίου.
- ⊗ ΕΠΙΛΟΓΟΣ: θλίψη για τα θύματα του πολέμου.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΚΛΕΟΚΡΙΤΟΣ:

Κατά τη διάρκεια της ανακωχής ο κήρυκας των μνημένων στα Ελευσίνια βρίσκει την ευκαιρία να απευθύνει στους αντιμαχόμενους **έκκληση για συμφιλίωση** (αποδεικνύοντας περίτρενα – όπως και ο μάντης με την αυτοθυσία του – πως ζούσε σε μια «κοινωνία πολιτών»). Με ένα σύντομο δείγμα ρητορικής δεινότητας, με ένα λόγο γεμάτο παράπονο και ανθρωπιά, τους θυμίζει τους πολλαπλούς δεσμούς παρά τις πρόσκαιρες διαφορές: παλιές κοινές τελετές, συμμετοχή σε κοινωνικά, σχολικά και στρατιωτικά συμβάντα, κοινούς αγώνες στο όνομα της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Απευθύνεται στο συναίσθημα των ακροατών και ο ίδιος είναι πολύ φορ-τισμένος. **Επικαλείται** τους θεούς, τους συγγενικούς δεσμούς, τους πολιτικούς συλλόγους, καθώς και την ανάγκη για σεβασμό απέναντι σε θεούς και ανθρώπους. Με τα ψυχολογικά αυτά επιχειρήματα στρέφεται δραματικά στους ολιγαρχικούς και τους ζητά να σταματήσουν τις αδικοπραγίες και να καθαίρεσουν τους Τριάκοντα. Αυτοί είναι που προξένησαν τον εμφύλιο σπαραγμό με πάμπολλα θύματα, για τα οποία ο ίδιος θλίβεται βαθιά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε από μία ομόρριζη λέξη, απλή ή σύνθετη, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις του κειμένου :
- πολῖται**: πολιτικός, πολιτεία, πολιτειακός, ακρόπολη, Τρίπολη, Αλεξανδρούπολη, μητροπολίτης, πολιτεύομαι, πολίτευμα, αντιπολίτευση ...
- ἐποιήσαμεν**: ποίημα, ποιητής, προσποίηση, μεταποίηση, αξιοποίηση, συνειδητοποίηση, ποιητικός, ανικανοποίητος, χειροποίητος, ηθοποιός, κακοποιός, φαρμακοποιός, φθοροποιός, ειδοποιός, αρτοποιείο, οινοποιία, ζυθοποιία ...
- συστρατιῶται**: στρατιωτικός, στράτευμα, εκστρατεία, αποστρατεία, αστράτευτος ...
- κοινῆς**: κοινοπραξία, κοινοκτημοσύνη, κοινόβιο, κοινότητα, κοινοτικός, κοινωνώ, κοινωνός, επικοινωνία, κοινωνικός, συγκοινωνιακός ...
- παύσασθε**: παύση, κατάπαυση, ανάπαυση, παύλα, ανάπαυλα, παυσίπονο, παυσίλυπος, αναπauτικός ...

Αρχαία Α΄ Λυκείου

2. Να συνδέσετε τις παρακάτω λέξεις με τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες έχουν ετυμολογική συγγένεια:

μυστικοπαθής:	μυστῶν
τηλέφωνο:	εὐφωνος
γαιοκτησία:	γῆν
κηδεμονία:	κηδεστίας
πιθανότητα:	πείθεσθε

3. Να σχηματίσετε από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους ένα ομόρριζο ουσιαστικό (απλό ή σύνθετο) της αρχαίας ελληνικής, χρησιμοποιώντας την κατάληξη που σας δίνεται:

ρηματικοί τύποι	κατάληξη	ομόρριζα ουσιαστικά
ἔλεξεν	-ις	λέξις / ῥῆσις
μετεσχέκαμεν	-ή	μετοχή
ἐποίησαμεν	-τής	ποιητής
κοινοῦμεν	-ία	κοινωνία
πείθεσθε	-ώ	πειθώ

4. Να συνδέσετε κάθε λέξη της Α΄ στήλης με την αντώνυμή της στη Β΄ στήλη. Δύο λέξεις της Β΄ στήλης περισσεύουν.

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. ἐλευθερία	α) ζημία
2. σεμνός	β) ἄρχομαι
3. αἰδοῦμαι	γ) ἀναισχυντῶ
4. παύομαι	δ) δουλεία
5. κέρδος	ε) ἄσεμνος
	στ) αἰσχύνομαι
	ζ) καλλίφωνος

Απαντήσεις : 1. δ, 2. ε, 3. γ, 4. β, 5. α

5. Να αντιστοιχήσετε τα ομόρριζα με τις λέξεις *γεγενήμεθα* και *μετεσχέκαμεν* (Α΄ στήλη) : *γονεύς*, *γένεσις*, *μετοχή*, *σχῆμα*, *σχέσις* ουσιαστικά με την κατηγορία στην οποία ανήκουν (Β΄ στήλη) (δύο κατηγορίες περισσεύουν).

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. σχέσις	α) ενέργεια ή κατάσταση
2. γονεύς	β) ὄργανο ή μέσο ενέργειας
3. σχῆμα	γ) τόπος ενέργειας
4. μετοχή	δ) αποτέλεσμα ενέργειας
5. γένεσις	ε) πρόσωπο που ενεργεί

Απαντήσεις : 1. α, 2. ε, 3. δ, 4. α, 5. α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ στον ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

ΒΙΟΣ του ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

Γέννηση: πιθανώς το 455 π.Χ. στο δήμο του Αλιμούντα (σημερινό Άλιμο) της Αττικής.

Καταγωγή: γιος του Όλορου, εύπορου Αθηναίου (με οικογενειακούς δεσμούς με τον βασιλιά Όλορο της Θράκης και τους επιφανείς στρατηγούς Μιλτιάδη και Κίμωνα). Η οικογένειά του κατείχε χρυσωρυχείο στη Θράκη (Σκαπή Ύλη) και ασκούσε επιρροή στους κατοίκους της περιοχής.

Μόρφωση: ως γιος εύπορου Αθηναίου πήρε λαμπρή μόρφωση, με δασκάλους το φιλόσοφο Αναξαγόρα (στενό φίλο του Περικλή) και το ρήτορα Αντιφώντα. Μορφώθηκε με τη λάμψη και τους προβληματισμούς των μεγάλων τραγικών, με την ανανεωμένη ιατρική του Ιπποκράτη και την αναθεωρητική ορμή και τη ρητορική δεινότητα των σοφιστών (του Γοργία από τους Λεοντίνους της Σικελίας και του Πρόδικου από την Ηλεία). Καθοριστικό υπήρξε το γεγονός ότι η παιδική και νεανική του ηλικία συμπίπτει με τα λαμπρότερα χρόνια της αθηναϊκής δύναμης με τον Περικλή να δεσπόζει στον πολιτικό στίβο και τα μεγάλα πνευματικά επιτεύγματα (δράμα, ιατρική, σοφιστικό κίνημα) να φτάνουν στην κορύφωσή τους.

Πολιτικές απόψεις: παρόλο που η οικογένειά του στήριζε τους αριστοκρατικούς (Κίμωνα), ο Θουκυδίδης κατά την έναρξη του Πελοποννησιακού πολέμου (431 π.Χ.) πίστευε στη μεγάλη αξία του Περικλή και στην ορθότητα των βασικών αρχών του πολεμικού του σχεδιασμού: άμυνα στην ξηρά, επίθεση στη θάλασσα, σύνεση και αυτοπεποίθηση.

Βιογραφικά στοιχεία (μετά την έναρξη του πολέμου):

1. Το δεύτερο έτος του πολέμου προσβλήθηκε (όπως και ο Περικλής) από τον φοβερό λοιμό που ξέσπασε στην Αττική και εξόντωσε το 1/3 του πληθυσμού. Ο ίδιος επέζησε, αλλά όχι και ο Περικλής, ο οποίος πέθανε το επόμενο έτος.
2. Μετά το θάνατο του Περικλή στην πολιτική ζωή της εμπόλεμης Αθήνας (που πολιορκούνταν ήδη δια ξηράς) επικράτησε οξεία αντιπαράθεση μεταξύ των συντηρητικών αριστοκρατικών (Κίμωνα) και των δημοκρατικών, οι οποίοι καθοδηγούνταν πια από αδίστακτους δημαγωγούς (Κλέωνα).
3. Το 424 π.Χ. ο Θουκυδίδης ως στρατηγός ανέλαβε, με μια μικρή μοίρα του αθηναϊκού στόλου, να αποκτήσει τον έλεγχο στην περιοχή της Αμφίπολης, σώζοντάς την από την επίθεση των Σπαρτιατών. Αυτή η περιοχή κοντά στις εκβολές του Στρυμόνα ήταν αποικία των Αθηναίων και είχε μεγάλη στρατηγική σημασία: διέθετε άφθονη ξυλεία (για τις ναυπηγικές ανάγκες του αθηναϊκού στόλου) και ήταν κοντά στα χρυσωρυχεία του Παγγαίου.
4. Δυστυχώς ο Θουκυδίδης δεν κατάφερε να σώσει την Αμφίπολη, γιατί ο Σπαρτιάτης στρατηγός Βρασίδας έφτασε ταχύτατα από την Πελοπόννησο στη Μακεδονία, σε μια κίνηση αντιπερισπασμού ⇒ οι πολιτικοί του αντίπαλοι του χρέωσαν την ήττα στην Αμφίπολη και τον τιμώρησαν με (εικοσάχρονη) εξορία (424 π.Χ.).
5. Ως εξόριστος αφιέρωσε όλο του το χρόνο στην ιστορική έρευνα: συγκέντρωνε πληροφορίες και από τα δύο στρατόπεδα, μετακινούνταν συχνά στους χώρους των συγκρούσεων,